

УДК 330.131.7

Т.М. Королюк, канд. економ. наук, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКУ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ПОЛЬЩІ

T.M. Korolyuk, Ph.D., Assoc. Prof.

RISK CLASSIFICATION IN THE SCIENTIFIC WORKS OF POLAND

З метою підвищення ефективності процесу управління ризиками здійснюється їх класифікація на категорії, групи, види, підвиди і різновиди. В процесі дослідження підходів до класифікації ризиків у наукових працях Польщі виявлено їх класифікацію більшою мірою на групи та види.

Найбільш загальна класифікація ризиків полягає у наступному поділі [1]:

- властивий ризик – стосується невизначених явищ, що відомі та історично описані, тому підлягають імовірнісному опису (наприклад, стихійне лихо, пожежі);
- суб'єктивний ризик – пов'язаний з недосконалістю людини, яка суб'єктивно оцінює ймовірність настання певних подій (наприклад, прогнозування осіб, які приймають рішення на підприємстві);
- об'єктивний ризик, пов'язаний з неможливістю передбачити майбутні події (наприклад, наукові відкриття, нові технології і т.д.).

Дана класифікація ризиків пов'язана з прогнозуванням майбутніх умов діяльності підприємства.

Ризики, безпосередньо пов'язані з функціонуванням підприємства, включають: постійний (незмінний) ризик, що стосується всієї господарської системи (наприклад, війна, інфляції); непостійний (змінний) ризик, що стосується підприємства (наприклад, страйки) [2]. Дана класифікація ризиків схожа до класифікації ризиків на зовнішні та внутрішні ризики, оскільки постійний ризик виникає поза підприємством, а непостійний – в середині підприємства.

Залежно від імовірності ризику ризик поділяється на: нормальний, який повинен бути прийнятий, що є природно для проектів; припустимий, який можете допустити підприємство; неприйнятний, який може перевищити допустимий рівень; необхідний, який повинен бути прийнятий підприємством [3].

Враховуючи навколишнє середовище підприємства та саме підприємство, ризик поділяється на [4]:

1) несистематичний (диверсифікований) ризик, що складається з: ризику, пов'язаного з господарською (операційною) діяльністю, стосовно змін операційних прибутків в часі, що пов'язано також з невизначеністю попиту на продукцію підприємства, цін на продукцію, витратами, ступенем ліквідності підприємства і т.д.; фінансового ризику, пов'язаного з рішеннями, що стосуються структури капіталу підприємства;

2) систематичний (недиверсифікований) ризик, що складається з: ринкового ризику; відсоткового ризику; відсоткового ризику реінвестування; ризику купівельної спроможності; валютного ризику та ін.

Інша класифікація дозволяє виділити ризики, безпосередньо пов'язані з рішеннями розвитку підприємства: ризики проекту, пов'язані з технічними умовами його реалізації; ризики підприємства, що впливають з неправильної оцінки підприємством майбутніх ринкових умов; ризик власників капіталу.

З точки зору управління ризиками ризики класифікуються на: системний ризик; специфічний ризик [5, с. 17-19]. В свою чергу, системний ризик включає: ризик

відсоткової ставки, валютний ризик, ринковий ризик, ризик купівельної спроможності (інфляції), політичний ризик, ризик подій. Специфічний ризик представлений наступними видами: ризик недотримання умов оплати, ризик управління, бізнесовий ризик, фінансовий ризик, ризик банкрутства, ризик ринкової ліквідності, ризик зміни ціни, ризик реінвестування.

Альтернативний поділ ризику включає чотири основні типи ризику [6, с. 50]:

- 1) бізнесовий ризик – відноситься до невизначеності щодо наслідків рішень, прийнятих підприємством в плані нормальної робочої діяльності, наприклад, ризик нового успіху продукту (ризик продажу, ризик репутації і маркетингу, ризик прийняття нового продукту, ризик конкуренції, ризик якості продуктів, ризик господарського середовища);
- 2) ринковий ризик – походить від мінливості фінансових ринків, стосується зміни цін інструментів, відсоткової ставки і ліквідності (курсовий ризик, ризик цін на товари, ризик відсоткових ставок, ризик ліквідності фінансових інструментів);
- 3) кредитний ризик – пов'язаний з можливістю невиконання умов угоди іншою стороною (ризик країни, ризик банкрутства, ризик ліквідності підприємства, ризик іншої сторони угоди, ризик концентрації);
- 4) операційний ризик – включає втрати від відсутності контролю за якістю виробництва, розкрадання, випадкові події і т.д. (системний ризик, ризик контролю, катастрофічний ризик, ризик розкрадання, юридичний ризик, організаційний ризик).

Бізнесовий ризик – це єдиний, який підприємство повинно зупинити. Передача або уникнення цього ризику можуть означати втрату можливості отримання прибутку від основної діяльності. З другого боку ринковий ризик, що має систематичний і спекулятивний характер, підлягає методам менеджменту ризиками через фінансовий ринок. Кредитний ризик підлягає однаковою мірою як фінансовим практикам менеджменту, так і методам фізичного контролю. Операційний ризик, натомість, має бути контрольований і фізично знижуватися підприємством, а також через укладення договорів страхування.

Крім вище наведених класифікацій, розроблена ще наступна класифікація ризиків, а саме: ризик власності, що полягає в правильному виборі структури активів в двох основних групах, тобто необоротних і оборотних активів; ризик капіталу, що полягає в правильному виборі структури основних груп, тобто власного і залученого капіталу; ринковий ризик визначає рівень річного доходу діяльності підприємства та його динаміку.

Класифікація ризиків є досить важливою, оскільки допомагає відповісти на питання, яким чином і коли проявляється ризик.

Література

1. Sierpińska M. Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych / M. Sierpińska, T. Jachna. – Warszawa: PWN, 2000. – 408 s.
2. Skov N. Finanse i zarządzanie. Amerykańskie propozycje dla polskich firm prywatnych / N. Skov. – Warszawa: Placet, 1991. – 199 s.
3. Stępień P. Zarządzanie ryzykiem projektów / P. Stępień // ZARZĄDZANIE I ROZWÓJ. – 2001. – nr 9. – s. 7.
4. Walczak M. Perspektywna analiza finansowa w przedsiębiorstwie / M. Walczak. – Warszawa: PWE, 1998. – 234 s.
5. Tarczyński W. Zarządzanie ryzykiem / W. Tarczyński, M. Mojsewicz. – Warszawa: PWE, 2001. – 280 s.
6. Socik A. Przedsiębiorstwo a ryzyko – podejście praktyczne / A. Socik // Rynek Terminowy. – 2000. – nr 10. – s. 49-53.